

УДК 37.016:[811.161.2+821.161.2]
К95

Серія «Олімпіади»
Започаткована 2005 року

Куцінко О. Г.
К95 Завдання для олімпіад, конкурсів, змагань. Українська мова та література. 6—11-й класи [Текст] / О. Г. Куцінко. — Х. : Вид. група «Основа», 2020. — 221, [3] с. : табл. — (Серія «Олімпіади»).

ISBN 978-617-00-3856-2.

Посібник містить конкурсні й олімпіадні завдання з української мови та літератури для учнів 6—11-х класів (мінімум 5 варіантів для кожного класу) із відповідями та прикладами, складені відповідно до нової редакції Українського правопису 2019 року. Стане у пригоді під час підготовки до олімпіад, конкурсів, контрольних робіт МАН, проведення тематичних тижнів української мови й літератури, уроків контролю та корекції знань.

Для учнів ЗЗСО, учителів-філологів і студентів вишів відповідного фаху й усіх охочих перевірити свої знання в царині української мови.

УДК 37.016:[811.161.2+821.161.2]

ISBN 978-617-00-3856-2

© Куцінко О. Г., 2020
© Корягін В. О., макет обкладинки, 2020
© ТОВ «Видавнича група «Основа»», 2020

ЗМІСТ

6-й КЛАС	7
I варіант	7
Українська мова	7
Українська література	9
II варіант	12
Українська мова	12
Українська література	14
III варіант	17
Українська мова	17
Українська література	19
IV варіант	22
Українська мова	22
Українська література	24
V варіант	28
Українська мова	28
Українська література	30
7-й КЛАС	34
I варіант	34
Українська мова	34
Українська література	36
II варіант	38
Українська мова	38
Українська література	40
III варіант	42
Українська мова	42
Українська література	44

IV варіант	47
Українська мова	47
Українська література	49
V варіант	52
Українська мова	52
Українська література	54
8-й КЛАС	59
I варіант	59
Українська мова	59
Українська література	62
II варіант	65
Українська мова	65
Українська література	68
III варіант	70
Українська мова	70
Українська література	73
IV варіант	76
Українська мова	76
Українська література	78
V варіант	80
Українська мова	80
Українська література	82
VI варіант	85
Українська мова	85
Українська література	88
9-й КЛАС	92
I варіант	92
Українська мова	92
Українська література	95

II варіант	98
Українська мова	98
Українська література	101
III варіант	104
Українська мова	104
Українська література	108
IV варіант	111
Українська мова	111
Українська література	113
V варіант	116
Українська мова	116
Українська література	118
VI варіант	121
Українська мова	121
Українська література	124
VII варіант	127
Українська мова	127
Українська література	130
10-й КЛАС	135
I варіант	135
Українська мова	135
Українська література	139
II варіант	142
Українська мова	142
Українська література	146
III варіант	148
Українська мова	148
Українська література	152
IV варіант	155
Українська мова	155
Українська література	158

V варіант	161
Українська мова	161
Українська література	164
VI варіант	168
Українська мова	168
Українська література	172
11-й КЛАС	177
I варіант	177
Українська мова	177
Українська література	181
II варіант	184
Українська мова	184
Українська література	189
III варіант	193
Українська мова	193
Українська література	197
IV варіант	202
Українська мова	202
Українська література	207
V варіант	212
Українська мова	212
Українська література	216

6-й КЛАС

I ВАРІАНТ

Українська мова

I. Напишіть стислу розповідь про рідний край за пропонуваним початком.

Напевно, відчуття рідного краю виникає у нас від народження. Ніби нічого особливого немає у знайомій місцевості, але все життя ми згадуємо її із тремтінням у серці. Рідна вуличка, берег річки, ліс, що темніє на обрії... Це все — найближче, найрідніше...

Приклад

Напевно, відчуття рідного краю з'являється у нас від народження. Ніби нічого особливого немає у знайомій місцевості, але все життя ми згадуємо її із тремтінням у серці. Рідна вуличка, берег річки, ліс, що темніє на обрії... Це все — найближче, найрідніше... Навіть птахи й риби намагаються хоч колись повернутись у те місце, де з'явилися на світ. Навіть попри те, що у світі багато місцевостей із суворим кліматом, безводних, кам'яних чи розташованих далеко від звичної цивілізації, той, хто народився і виріс там, завжди хоча б подумки повертатиметься назад. Пустеля, тундра, лісова чи степова місцевість може бути милішою серцю, ніж райський куточок чужої держави.

Вважаю, що це зрозуміло. Рідний край ми завжди асоціюємо із родинною оселею, мамою, рідними, друзями... Звідси починається пізнання світу, тут ми вимовляємо перші слова, тут робимо перші кроки в навчанні, тут уперше відчуваємо радість, уперше мріємо. Край, у якому ми народились, стає для нас першим Усесвітом, першою сходинкою в житті. Тому таким дорогим він є для кожної людини — як спогад про дитинство, як зв'язок з минулим.

Поняття «рідний край» невіддільне від поняття «рідна мова». Це мова маминої колискової, бабусиної казки, батьківської оповіді. Напевно, неможливо почуватися щасливим, забувши все це. Той, хто зневажає усе це, стає духовним калікою, якого зневажають власні діти.

II. Із кожної групи словосполучень випишіть фразеологізми, поясніть їхнє значення.

1. Дуже горювати, бабине літо, витирати ніс, думати про весну.
2. Великий ніс, бабина хустка, сумне обличчя, показати поріг.
3. Носа задирати, бабині рушники, зустріти бабу, прокинутись удосвіта.
4. Перша книжка, чисте повітря, бити на сполох, зимова ніч.

Відповіді

1. Бабине літо — потепління восени.
2. Показати поріг — вигнати.
3. Носа задирати — гордувати, вивищуватися над оточуючими.
4. Бити на сполох — звертати загальну увагу на небезпеку, що загрожує.

III. Із-поміж запропонованих слів випишіть слова, у яких знак м'якшення НЕ пишемо.

Бояз..кий, дон..ці, лял..чин, велетен..ський, таріл..ці, гет..ман, різ..блення, джерел..це, корис..тю, видел..ці, піс..ня, вартіс..т.., матін..чин, тон..ший, (у) скрин..ці, громадян..ство, бджіл..ці.

Відповіді

Боязкий, велетенський, тарілці, користю, виделці, пісня, матінчин, тонший, громадянство, бджілці.

IV. Від запропонованих слів та словосполучень утворіть форми кличного відмінка.

Дорога, відважний козак, земля, Ігор, Сергій, товариш, син, Олег, бабуся, Гриць, сокіл, боєць.

Відповіді

Дорого, відважний козаче, земле, Ігорю, Сергію, товаришу, сину, Олеже/Олегу, бабусю, Грицю, соколе, бійцю.

V. Відредагуйте словосполучення.

План по заготівлі; по технічним причинам; заходи по забезпеченню; при досліджуванні виявили; нема часу на читання; прийшли всі бажаючі; вірна відповідь; прийняти участь; відкрити підручник.

Відповіді

План заготівлі; через технічні причини; заходи щодо (для) забезпечення; досліджуючи, виявили; нема часу читати; прийшли всі охочі; правильна відповідь; узяти участь; розгорнути підручник.

VI. Випишіть до першого стовпчика слова, до яких потрібно вставити літеру І, до другого — И, до третього — слова, які мають два варіанти написання.

..м'я, ..ндик, ..рій, ..ній, ..нколи, ..кавка, ..ноді, ..кнути, ..род, ..нший, ..ч який хитрий, ..кавочка.

Відповіді

1-й стовпчик

Ім'я;
індик;
іній;
інколи;
іноді;
інший.

2-й стовпчик

Икавка;
икнути;
ич який хитрий;
икавочка.

3-й стовпчик

Ірій/ирій;
ірод/ирод.

Українська література

I. Позначте рядок, у якому правильно дібрано синоніми до висловлювання «усна народна творчість»:

1. Усна народна творчість, фольклор, історичні пісні, казки.
2. Усна народна творчість, епос, літописи, календарно-обрядові пісні.
3. Усна народна творчість, фольклор, народний епос.
4. Усна народна творчість, думи, балади, легенди.
5. Усна народна творчість, прислів'я, загадки, приказки.

Відповіді

3. Усна народна творчість, фольклор, народний епос.

II. Продовжте речення.

1. Основними ознаками фольклору є ...
2. Різновидами календарно-обрядових пісень є пісні: ...
3. Анафора — це ...
4. Назва пісні С. Чарнецького та Г. Труха, яка стала народною, — ...
5. Вищий навчальний заклад, у якому Т. Шевченко здобував освіту, — ...

Відповіді

1. Основними ознаками фольклору є анонімність, варіативність, імпровізаційність, усність.
2. Різновидами календарно-обрядових пісень є пісні: зимового циклу, весняного циклу, літнього циклу.
3. Анафора — це повторення окремих слів чи словосполучень на початку віршованих рядків, строф або речень.
4. Назва пісні С. Чарнецького та Г. Труха, яка стала народною, — «Ой у лузі червона калина похилилася».
5. Вищий навчальний заклад, у якому Т. Шевченко здобував освіту, — це Академія мистецтв у Петербурзі.

III. Схарактеризуйте проблематику твору В. Рутківського «Джури козака Швайки».

Відповіді

Проблематика твору В. Рутківського «Джури козака Швайки»

- Боротьба добра і зла.
- Дружба та зрада.
- Стосунки людей і тварин.
- Взаємини між дорослими й дітьми.
- Духовна сила та духовний занепад.

IV. Складіть стислу словесну презентацію твору М. Вороного «Євшан-зілля».

Орієнтовний зміст відповіді

Горе тій людині, яка відцуралася свого і, опинившись на чужій землі, забула рідне слово, блиск материних очей та мозолясті руки батька. У поемі М. Вороного йдеться про полоненого сина половецького хана, якого, хоча він і перебував у неволі, оточили розкошами, і який почав забувати рідний степ, адже вже звук до чужини. Хан страждає від розлуки із сином і посилає на чужину старого віщуна, щоб повернути юнака додому. Але це доручення виявилось дуже складним, тому що на юнака не подіяли ані розповіді про батькові сльози, ані половецькі пісні: «Де пустка замість серця, порятунку вже не буде!». Тоді посланець дав понюхати зав'язане у вузлику зілля, привезене з Батьківщини. Сталося диво: перед очима хлопця постав рідний степ — «широкий, пишнobarвний і квітчастий».

V. З якого твору ці рядки? Хто автор? Стисло проаналізуйте цей твір (жанр, тема, ідея, основна думка, художні засоби).

У дитячі любі роки,
Коли так душа бажала
Надзвичайного, дивного,
Я любила вік лицарства.

Тільки дивно, що не принци,
Таємницею укриті,
Не вродливі королівни
Розум мій очарували.

Я дивилась на малюнках
Не на гордих переможців,
Що, сперечника зваливши,
Промовляли люто: «Здайся!».

Погляд мій спускався нижче,
На того, хто розпростертий,
До землі прибитий списом,
Говорив: «Убий, не здамся!».

<...>

Відповіді

Назва: «Мрії».

Авторка: Леся Українка.

Жанр: лірика (вірш).

Тема: зображення мрій ліричної героїні, роздумів про сенс життя, за яке варто боротися до останньої краплі крові та вірити в перемогу.

Ідея: уславлення героїзму, мужності, віри в перемогу.

Основна думка: необхідно вміти долати життєві труднощі навіть тоді, коли це неможливо; людина — це віра, сподівання, впевненість у перемозі.

Художні засоби:

- епітети: «дитячі любі роки», «вродливі королівни», «бранка смілива».
- метафора і порівняння: «Мріє стеля надо мною, / Мов готичнеє склепіння».

II ВАРІАНТ

Українська мова

I. Напишіть стислу розповідь за запропонованим початком.

Мама... Скільки приємних спогадів пов'язано із цим словом, скільки можливого і неможливого зробила вона для нас! Хіба хтось може бути ближчим за неї?..

Приклад

Мама... Скільки приємних спогадів пов'язано із цим словом, скільки можливого і неможливого зробила вона для нас! Хіба хтось може бути ближчим за неї?.. Мама — найближча і найдорожча людина. Тільки вона може зрозуміти, вибачити, порадити. Її очі завжди світяться ніжністю і тривогою за рідну дитину, її долю та майбутнє.

Які слова дібрати для того, щоб описати свою матусю? Навпевно, це мають бути слова, що допомагають розкрити теплоту, задушевність чи тривогу, гордість чи занепокоєння матері долею дитини. Розповідь про найріднішу людину не може обійтися без слів, наповнених любов'ю, вдячністю, ніжністю і захопленням.

Я дуже люблю свою маму. Не уявляю свого життя без неї, без її ласкавих слів, без її підтримки, без її рідних очей, теплої посмішки, турботливих рук. Я люблю її голос і тоді, коли він сповнений ніжності, і тоді, коли в ньому звучить біль чи тривога, смуток чи гіркота. Ненька допомагає мені долати життєві труднощі, здійснювати свої мрії. Я вірю, що завжди мамині руки притиснуть мене до свого серця, мамин голос позбавить мене втоми, а її тиха пісня поліпшить мій настрій. Як добре, коли є мама, мила, добра, ніжна, рідна!

II. Поясніть значення запропонованих фразеологізмів, складіть із ними речення.

Вітер змін; вовк в овечій шкурі; гірка пілюля.

Відповіді

Вітер змін — обставини, що швидко змінюються. *Вітер змін торкнеться і нашої школи — ми вчитимемося по-новому.*

Вовк в овечій шкурі — лицемір, який під машкарою доброзичливості приховує злі наміри. *Герой оповідання, що я прочитав учора, був справжнім вовком в овечій шкурі.*

Гірка пілюля — що-небудь неприємне, образливе. *Його відповідь була, неначе гірка пілюля.*

III. Из-поміж запропонованих слів випишіть слова зі знаком м'якшення.

Бояз..кий, дон..ці, лял..чин, велетен..ський, таріл..ці, гет..ман, різ..блення, джерел..це, корис..тю, видел..ці, піс..ня, вартіс..т., матін..чин, тон..ший, (у) скрин..ці, громадян..ство, бджіл..ці.

Відповіді

Доньці, ляльчин, гетьман, різьблення, джерельце, вартість, (у) скриньці.

IV. Запишіть у два стовпчики: 1) словосполучення; 2) речення.

Голосно співати; любий друг; усе затихло; щира бесіда; йшов дощ; вікно запотіло; настала осінь; осінній вечір; лапатий сніг; сніг розтанув.

Відповіді

1-й стовпчик

Голосно співати;
любий друг;
щира бесіда;
осінній вечір;
лапатий сніг.

2-й стовпчик

Усе затихло;
йшов дощ;
вікно запотіло;
настала осінь;
сніг розтанув.

V. Відредагуйте словосполучення.

Змагання по стрільбі; працюють по багато років; мешкаю по вулиці; по наказу директора; після прочитання твору; об'єм завдань; вищий учбовий заклад; прийшло в голову.

Відповіді

Змагання зі стрільби; працюють багато років; мешкаю на вулиці; за (відповідно до, згідно з) наказом директора; прочитавши твір; обсяг завдань; вищий навчальний заклад; спало на думку.

VI. Заповніть пропуски в словах.

Б..гатий, г..рячий, к..жан, к..лач, х..зяїн, р..зумний, г..лубка, б..гатир (заможний), б..гатир (герой), б..рсук, допом..гати, б..гато-слівність, п..гано, см..лоскип, зл..млене, к..зацтво.